

Тема уроку. Ліна Костенко. Життєвий і творчий шлях. Риси індивідуального стилю.

Мета уроку: Ознайомити учнів із життєвим та творчим шляхом Ліни Костенко; проаналізувати індивідуальний стиль поетеси, характер її поетичних творів; розвивати навички виразного читання напам'ять, сприйняття інформації на слух, виділення головного, оцінювання його; виховувати активну громадянську позицію, любов до літератури, пошану до митців.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

Методи та форми: евристична бесіда, проекти учнів, презентації, художнє читання поезій.

Міжпредметні зв'язки:

Культурологія, філософія, історія України, етика, політологія.

Технічні засоби навчання: комп'ютер, проектор.

Обладнання: портрет Ліни Костенко, фотовиставка, твори письменниці, епіграф до уроку, хронологічна таблиця, електронна презентація, записи пісень, опорні конспекти.

Перебіг уроку

I. Організація навчальної діяльності.

II. Актуалізація опорних знань учнів.

Слайд

Викладач.

- Що таке шістдесятництво?
- Які були історичні передумови виникнення шістдесятників?
- Назвіть представників шістдесятництва.

Слайд

III. Повідомлення теми, мети уроку.

Слайд

Викладач.

Поетеса Ліна Костенко свого часу стала легендою. І погодьтеся, що бути сучасниками легендарної людини — це вже небуденність. Тому урок про неї хотілося б почати рядками Марини Цветаєвої, присвяченими Анні Ахматовій: "Короновані ми тим, що одну з тобою топчем землю, що небо над нами те ж саме!"

Нам справді випала честь жити в одну епоху з Ліною Костенко, а такі люди, як вона, "держать небо на плечах. Тому і є висота".

Готуючись до сьогоднішнього уроку, ви познайомились з літературознавчими статтями про Ліну Костенко, тому протягом уроку спробуємо скласти життєвий і творчий портрет поетеси на тлі нашого часу, дуже непростого, часто жорстокого, рідко милосердного і доброго, часом беззахисного.

Слайд

IV. Мотивація навчальної діяльності школярів.

Викладач.

Бути поетом, лицарем духу – завжди нелегко, бути жінкою при цьому – складніше вдвічі. **Ліну Костенко** називають жінкою з чоловічим характером, бо дуже часто їй доводилося діяти і творити всупереч обставинам, людям, ідеологіям. Але вона ніколи не нарікала на свою долю. Саме це і є ознакою її сили.

Як говорить сама поетеса, моральний максималізм у її характері є рисою, успадкованою від предків. Їй у житті часто доводилося робити вибір: піти на компроміс із совістю чи залишатися до кінця вірною своїм моральним переконанням.

Колись Євген Маланюк сказав такі слова:

Коли в нації вождя немає,

Тоді вожді її – поети...

Хай ці слова послугують сьогодні епіграфом.

Слайд

Пам'ятка «Мотивація навчання»

За пам'яткою пропоную укласти таблицю, ліву частину якої ви заповните зараз, а праву – протягом заняття.

Хочу :

- дізнатися більше про поетесу ;
- обмінятися думками про твори;
- запам'ятати основні етапи життя письменниці;
- висловити власну думку з приводу того, що обговорюється;
- продемонструвати власні здібності декламації творів ;
- спробувати себе в якості дослідника;
- отримати естетичну насолоду від спілкування з прекрасним.

ХОЧУ	ВДАЛОСЯ
1.	
2.	
3.	
4.	

IV.Сприймання учнями матеріалу уроку

Сьогоднішній урок базується на випереджувальних завданнях: ви мали можливість вибрати для декламації поезії, що сподобалися, і виокремити рядки творів, які, на вашу думку, можуть стати афоризмами.

А працюємо сьогодні за таким планом:

1. Сім'я та оточення, в якому зросла письменниця.
2. Світогляд, риси характеру.
3. Де, коли й за яких обставин здобула освіту; духовне становлення.
4. Життєві віхи біографії (дати).
5. Люди, з якими спілкувалася, дружила.
6. Головні твори (стиль, жанри).
7. Духовні орієнтири письменниці.
8. Громадська діяльність Ліни Костенко.

(Учні записують план до своїх зошитів).

1. Сім'я та оточення, в якому зросла письменниця.

Викладач.

Де ж народилася та мелодія любові, звідки родом Ліна Костенко?

Слайд

Учениця 1.

Читець1:

Мати

Коли Ліні виповнилося шість років, сім'я переїхала до Києва. З шести до одинадцяти – найкраща пора дитинства.

Читець2: Я виросла у **Київській Венеції**.

Слайд

Проте не тільки серед краси і теплого родинного мікроклімату минуло дитинство маленької Ліни. Переїзд батьків у це місто ознаменувався й певними матеріальними випробуваннями, а згодом – і страшною сімейною драмою. Це була друга половина тридцятих. Жорстока доба сталінізму. Репресії. Велике полювання на “ворогів народу”. “Ворогом народу” став батько Ліни, засуджений на 10 років таборів – за те, що був занадто інтелектуальним, освіченим.

2. Світогляд, риси характеру.

Кажуть, ріки мають великий вплив на людей. Тим, хто народжується на їх берегах, вони передають частину своєї енергії. Згадаймо Олександра Довженка з його “Зачарованою Десною”. Чим більша ріка – тим щедріші дарунки. Маленька Ліна мала нагоду з юних літ споглядати красу Дніпра, відчувати його впевнену могутність і силу. Доленосна ріка супроводжувала її й по переїзді до Києва. А ще в передвоєнні часи столичний Київ говорив майже виключно українською мовою. Мужнє чекання разом з матір'ю безневинно засудженого батька теж вплинуло на формування духовного світу майбутньої поетеси. Потім розпочалася війна, обпаливши душу малої дівчинки. Кажуть, що люди, які у дитинстві бачили біду, рано дорослішають. Це і стало однією з причин такого глибокого осягнення поетесою світу. Тоді Ліні було одинадцять років.

Читець3:

Мій перший вірш написаний в окопі,

3. Де, коли й за яких обставин здобула освіту; духовне становлення.

Учениця 3.

4. На партах ви маєте роздатковий матеріал з основними датами біографії Ліни Костенко, з яким повинні ознайомитись і вивчити вдома.

Слайд

А зараз продовжимо говорити про Ліну Костенко і тих людей, з якими звела її доля.

5. Люди, з якими спілкувалася, дружила.

Учениця 4.

Слайд Дисиденти

Звучать акорди “Реквієму” Моцарта.

Викладач.

Поезія «Карташинський лиман...» писалася у 1968 році. Із спогадів Оксани Пахльовської : «...мене з батьками дорогою до причорноморських лиманів спостигла звістка про ввід радянських військ до Чехословаччини. \Тато – солдат, що пройшов війну, - не мав сили мамі про це сказати. Сказала я – мама мов закам’яніла... На зворотній дорозі – поночі – мама повела мене до могили Шевченка. Лише ставши дорослою, я зрозуміла, що мама прощалася зі мною. Бо чекала арешту. Потім прийшла до Спілки письменників і сказала : « Я проти вводу військ до Чехословаччини. Якщо хоч одна людина проти, це означає, що не всі українські письменники – за.»

А скажіть мені, будь ласка, чи знаєте ви яким терміном називається цей період в історії? – «Празька весна».

Слайд

Читець 4:

« **Карташинський лиман...**»

Викладач. Чи було важко? Так, було. Інколи сніги лягали не лише на землю, інколи вони лягали на душу. У важкі хвилини так хотілося тепла, сонця, хотілося весни. А після зими завжди приходиться весна, щоб принести сонце, щастя і любов...

Учениця 5.

Я хочу презентувати вашій увазі поезію « **Щасливиця, я маю трохи неба...**»

Слайд

Викладач. Із весною завжди приходиться любов. За віршами про любов завжди стояв чоловік Ліни Костенко, батько Оксани Пахльовської, **Єжи-Ян Пахльовський**, польський письменник.

Вашій увазі пропонуються поезії про кохання.

Читець 6: « **Двори стоять у хуртовині айстр...**»

Слайд

Пісня Ольги Богомолець громадський діяч, Заслужений лікар України, доктор медичних наук, активна учасниця Майдану, Кандидат у Президенти України на виборах 2014 року

Викладач:

Нині Ліна Костенко має близько десяти поетичних книг, серед них – “Над берегами вічної ріки” (1977), “Маруся Чурай”(1979), “Неповторність” (1980), “Сад нетанучих скульптур”, “Бузиновий цар” (1987), “Вибране” (1989), “Інкрустації” (1995) та інші.

Чи хтось може спробувати себе у ролі критика і проаналізувати одну з поезій Ліни Костенко?

Учениця 6.

Здається, немає в літературі таких тем чи проблем, яких би не торкнулася прямо чи опосередковано письменниця. У її творах – теми історичної пам’яті й екології, осмислення героїчного минулого і призначення митця, кохання і зради... Однією з центральних є тема місця й ролі митця в суспільстві, розвинута в поезіях “Ти знов прийшла, моя печальна музо”, “Кобзарю”, “Доля”, “Умирають майстри” та інших.

У вірші “Доля” з циклу “Крізь роки і печалі” за допомогою алегоричної форми сну Ліна Костенко спілкується з власною долею. З’ясовує свої обов’язки і майбуття. Характеризуючи різні долі, авторка висловлює свою позицію: громадянський обов’язок вимагає від митця самопожертви.

Ліна Костенко дякує долі за те, що вибрала саме її, і ніщо у житті не змусить зійти з обраного шляху.

Читець7:

Доля

Слайд

Викладач. Чи пошкодувала Ліна Костенко хоч раз про вибрану долю? Нехай вона сама нам відповість.

Слайд

(Звучить поезія «**Ти знов прийшла, моя печальна музо...**» з голосу поетеси.)

6. Духовні орієнтири творчості письменниці

Викладач.

Естетичне й життєве кредо Ліни Костенко – чиста й абсолютна правда без крихти фальші, а ще – наполегливість і праця.

Важлива тема творчості Ліни Костенко – це роздуми про час і вічність, про вічне і невмируще в людській душі, непроминуці цінності життя.

Як же жити так, щоб жити правильно? Ліна Костенко каже, що потрібно уміти бути вдячними за все: за кожну мить, за кожен погляд і кожне слово. Я пропоную нам усім подякувати долі за те, що ми є, і за тих, хто біля нас, за друзів і ворогів, за життя навколо нас. Подякувати рядками поезії «**Вечірнє сонце, дякую за день**».

Слайд

7. Громадська діяльність Ліни Костенко.

Викладач.

Ліна Василівна нечасто з'являється перед своїми читачами, тому кожен її публічний виступ, кожна публікація у пресі є резонансною подією.

Саме такою подією стала лекція Ліни Костенко 1 вересня 1999 року в Національному університеті “Киево-Могилянська академія” на тему “Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала”.

Уся штука у високій точності моральної оптики. Уявіть собі складну систему дзеркал: якщо хоча б одне із них має дефект, то всі інші відбиватимуть спотворене зображення. Ця система є моделлю і людських стосунків, і суспільних. Маленька неправда тягне за собою велику брехню. Велика брехня переростає у велику трагедію. Брехня епохи побудови комунізму – підміна моралі, зневажання основоположних вартостей – вела Україну в історичне небуття. Головне дзеркало мало дефект. Що ми побачимо у спотвореному дзеркалі? Якщо хочете знайти дуже конкретну відповідь, зазирніть у радянські підручники історії, літератури. Там усе надзвичайно чітко зафіксовано: Іван Мазепа – зрадник, Тарас Шевченко – атеїст, Леся Українка – пролетарська письменниця, Винниченко – буржуазний націоналіст. У тих підручниках не було взагалі імен письменників “Розстріляного відродження”, та й дотепер у підручниках ще багато білих плям.

Дефект головного дзеркала робить жахливі речі: він приховує страшні цифри жертв голодомору, репресій, розстрілів, замовних політичних убивств. Поверхня спотвореного дзеркала відбиватиме дійсність у фальшивих рожевих тонах.

Усунення дефекту – справа не одного десятиліття. І водночас справа кожного дня, кожної миті. Справа кожного з нас.

Головне – усвідомити, що живе в Україні Ліна Костенко – поет світової величини. Чи стоїть вона у невижatih чорнобильських травах, чи замикається від настирливого світу в мушлі своєї домівки – вона є. І в дзеркалі її поезії – Україна.

На початку нашої зустрічі ми поставили проблемне запитання: **чи здатні митці впливати на долю країни, змінювати її і як ви оцінюєте їх громадянську позицію?** Тому дайте відповідь на нього.

Відповіді учнів.

V. Підсумки.

Викладач:

Світ шістдесятників – парадоксальний і контрастний, але у них була віра, що є і буде жива Україна. Вам же, молодому поколінню, слід навчитися розрізняти добро від зла, правду від брехні. Вірте у справедливість, чесність і порядність. Не йдіть проти себе. Не бійтеся сказати, що думаєте. Беріть з собою у життя прекрасне мистецтво шістдесятників. Бо вони в свій час прийшли до істини, істина – це вільна Батьківщина, рідне слово, демократичне життя, свобода слів і дій, а також любов.

У кінці 60-х рр. ХХ ст. на музичну арену України виходить прекрасний композитор Володимир Івасюк, який прославився своїми хітами далеко за межами України. Його візитною карткою стала пісня «Червона рута», яка користується незмінною популярністю досі. Отож, співають усі!

Звучить пісня «Червона рута».

Слайд

VI. Рефлексія

Заповнювання таблиці.

Слайд

VII. Домашнє завдання

1. Опрацювати опорний конспект «Основні дати біографії Ліни Костенко».
2. Вивчити напам'ять один вірш.
3. Підготувати повідомлення "Мотиви лірики Л. Костенко".

Слайд

Складання асоціативного грона «Ліна Костенко».

І на закінчення прошу вас висловити свої асоціації, пов'язані з легендарним ім'ям Ліни Костенко.

Всесвітньо відома авторка, її твори люблять дорослі й діти.

Літописець доби.

Душа і совість нації.

Голос українського народу.

Берегиня українського слова, нашої духовності.

Жінка–борець, взірець громадянської мужності.